

ROZŁOŻYĆ (46) *vb pf*

roz- (45), rof- (1).

Oba o jasne.

inf rozłożyć (13). ◇ *fut 1 sg* rozłożę (1). ◇ *3 sg* rozłoży (2). ◇ *3 pl* rozłożą (5). ◇ *praet 1 sg m -m* rozłożył (1). ◇ *2 sg m -s* rozłożył (1). ◇ *3 sg m* rozłożył (7). ◇ *3 pl m pers* rozłożyli (3). ◇ *imp 2 sg* rozł(o)ż (2). ◇ *con 1 sg m* bych rozłożył (1). ◇ *impers praet* rozłoż(o)no (2) [cf też ROZŁOŻONY *N sg n*]. ◇ *part praet act* rozłożywszy (8).

Sł stp notuje, Cn s.v. krzyż, tablicami co rozłożyć, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XIX w.

1. *Umieścić w różnych miejscach; disponere Vulg, Mącz, Modrz; collocare, componere Vulg; dispartire, distribuere Mącz [w tym: kogo, co (27)] (30) : digerere, Rządnie co rozłózić. Mącz 145b.*

rozłożyć na co (1): wybrałem tu zniey [z Biblii] przednieyże żywoty S. Pátryárchow/ [...] ktorem ná pewne mieyścá rozłożył/ po kilku w káżdym miešácu kładáć. *SkarŻyw 257.*

rozłożyć po czym (pl) [= w różnych miejscach w przestrzeni] (4): Leop 2.Par 26/15, 2.Mach 8/31; A przetoż/ po wšytkich pańtw twoich powiećiech trzebá rozłóżyć vrzędniki/ ktorziby y od krzywd bronili/ y mšćili fię ich *ModrzBaz 109v*; [rzekł Pan:] Nieprzyaćioł twoich žal w fercách rozmnożę/ Potomštwo/ po miešćách włádnących rozłóżę/ A ćiebie łámego [...] *GrabowSet D2.*

rozłożyć po czym (sg) [= na powierzchni czego] (2): wnet w tyle woýfká wał vkopał [*Sertorius*]/ zákrzywiony iáko puł Miełiáćá/ a ku rzece rogi przytknął/ po wále rozłóżył drwá y zápalił ie/ nieprzyaćiel nie śmiał [ścigać go] dáley *BielSpr 44*; [filozof] Owa ták dłuęo leżał w tym rofole [= miał kłopot]/ Ze oné Xięgi rozłóżył po ftole. Pocznie wártowáć/ áli pápir goły *KochFr 64.*

Zwroty: »konie rozłóżyć« = rozstawić wzdłuż trasy (1): Myflił thedy Lántgráff/ iáko by mogł wćiec z Mechliniey/ zwierzył fię tego Bredeštenowi y Romelyowi/ ktorzy mu dobre konie wšzędzie ná drodze rozłóżyli *BielKron 235.*

»rozłóżyć kramy« (2): [Pan narzeka na chćiwość adwokatów:] Day pamiętne/ dayże winę Ledá o iáką przyczynę Táręuy rozłóżonoć kramy Pozwy/ minuty/ membrany A niź odpráwisz doktorá [tj. adwokata] Tedyć vbędzie poł worá *RejRozpr Fv; RejKup Rv.*

»rozno [= w różnych miejscach] rozłóżyć« (1): nie znaydziełz iuż dziš ledá ná biełiedzie/ iedno káżdá potráwá mušić przysć iáko Káłztelanká/ áłbo łámotrzecia áłbo łámoczwárta. Iuż to wšdy iáko tákó kiedy pieczyłte áłbo co w rofole/ coby miáło być ná iedney miłie iz to w rozno rozłóżá/ iz [...] *RejZwierc 59.*

Przen (3) :

Zwroty: »rozłóżyć kramy« (1): Gdy zgodá zacne rozłóży fwe kramy/ Niecnotá by Szot [= *Szkot, tj. wędrowny kramarz*] guzy bliżny łzramy. *RejZwierc 228.*

»pod miarą, pod liczbą i pod wagą rozłóżyć« = z umiarem (1): y mogli być [*Egipcjanie*] rozmiotáni przez duchá mocy twoiey. Ale (ty Pánie) wšyłtkieš rzeczy pod miarą/ pod liczbą/ y pod wagą rozłóżył [*in mensura et numero et pondere disposuisti*]. Abowiem wielka moc/ záwždy tobie łámemu zbywáłá: á mocy rámienia twoiego kto fię záłtawi? [...] Ale nád wšyłtkimi fię łmiłuełz *Leop Sap 11/21.*

a) Zaplanować (1) : (*marg*) Ná pięć rzeczy káždego fię dnia oględáć. (-) [...] Potrzećie/ przebiefz myślą wfzytek dzień/ możeli być/ á rozłoż fobie w fercu twoim porządnie wfzytkie godziny y fprawy/ ktore mafz w nie odprawowác. Bo lámá oná dzienna fprawá w myśli twoiey włożona/ będzie cię do siebie mile wabiłá/ y drogęc do proznowania [...] / pięknie zágrodzi. *LatHar* 3.

a. Warstwą na czymś [na co] (2) : *FalZioł* V 81; *Albo Rutę* [...] zrumnowym oleiem y z miodem zmiefzay/ á ná wełnę niepfókáná rozłoż y ná głowę przywiń *SienLek* 54.

b. O wojsku [gdzie] (11) : *Leop 2.Par* 1/14; Miał też krol Sálomon koniom wozowym czterdzyeści tyfięcy iáfli/ á dwánaście tyfiąc ieznym/ ktorych połowicá w Ieruzálem fłużyłá/ á drugá połowicę rozłożono ná fwoie mieyfca *BielKron* 76v; Połłał tedy Othoman Sebáliáfá [...] fzipiegowác Skánderbegá po ftronách áby go przywiodł ná hak iákokolwiek rozłożywfzy ludu więcey poftonach/ mowiac [...] *BielKron* 250, 348; Praesidia disponere, Rozłózić po miáfteczkách álbo zamcech żołnierze. *Mqcz* 310d, 281d, 464a; iuzechmy ftyfzeli iákíe rofkofzy á iákíe krotofile fą w ciągnieniu miedzy Rycerfkimi ludźmi. Pátrzayże záfię/ gdy iuż potrzeby nie będzie/ á rozłożą ie po leżach/ iákíey tám dopiro rofkofzy y ćwiczenia wżywác będą. *RejZwierc* 26v; [*Polacy*] Miewiáią theż dżiálá w Obozie wielkie y mále/ ktoremi obozu bronią iáko iednego Zamku. Ná Zimę/ rozłożą ie po wfíách/ dawfzy im przyftáwftwá według pocztow *BielSpr* 70v, 39; *StryjKron* 170, 747; tedy iuż roskazał Hetman Koronny zawolá naszą ruszyc się ztamtąd zwielkiey Polski żołnierzom akunám się blizey przymknąc y napewnych mieyscach poblizu nas ie rozłózyc *ActReg* 144.

2. Podzielić całość na części; disponere Cn (6) : rádzili niektorzy [*z rycerstwa Amurata*]/ aby pierwey przechodniowie fzi w máłym pocźcie [...] drudzy byli przeciw temu mowiac: iż to iuż przegłádanie nas nieraz omyliło/ [...] lepiej fie wfzytkim rufzyć/ po fobie blisko wojfka rozłożywfzy/ aby iedni drugich rátowáli *BielKron* 247.

rozłożyć na co (2): Obyczaj sądow taki by miał być. Inprimis obrać osoby, co by sądzili [...]. Rozłóżyć na dwa czasy ty sądy: pirwszy czas aby się sądy poczęły ... drugi czas ... [*objáśnienie wydawcy: „tu wolne miejsce zapewne na daty”*] *Diar* 92. *Cf W przen.*

rozłożyć na ile [z liczebnikiem zbiorowym] (2): Skanderbeg odważył fobie áby fie z Turki potykał/ zebrałfzy lud ktorego miał około piętnáście tyfiąc rozłóżył ij ná troię/ ieden vff polecił Moizełfzowi/ drugi [...] *BielKron* 250v, 252.

W przen (1) :

Zwrot: »na raty rozłóżyć« (1): Połfeł [*tj. Archaniól Michał wzywający Biskupa przed oblicze Chrystusa*] powieda [...] Czemus dawn[o] nie był pilen Wyedzac zefz ten dlug [*tj. wykonywanie biskupich obowiazków*] był winien: A na raty nierosłózą Iuż placz gdycz fkoró czas floza. *RejKup* c5v.

a. O działaniu matematycznym (1) : Ieftli czo oftanie złotich mniey niż dzielnik tedy ie obroć na grofze przez to ile niefie złoty á rozłóżywfzy zafię dziel przez dzielnika á w kocíencie [*tj. ilorazie*] przydą grofze *KłosAlg* E4v.

3. Rozpostrzeć coś, co było złożone, rozprostować, rozciągnąć (3) : Explico, Wyłózić/ Rofpiąc/ Rozłózić/ Odpiąc/ Rozdźiergnąć/ Odwikłác. *Mqcz* [305]b, 306a.

rozłożyć co (1): á przebywánia twoie Izráelu/ iáko wály gáíowe/ iáko ogrody miedzy potoki/ á iáko namioty ktore Pan Bog rozłóżył *BielKron* 42v.

4. *Wyciągnąć na boki, rozstawić, rozsunąć [co] (3) : Divaricare crura Rozłożyć goleni/ roskrączyć łie. Mącz 475d.*

Zwrot: »rozłożyć ręce« (2): Philip/ rozłożywszy ręce/ rzeczce. [...] MWilkHist K4, C2v.

5. *Objasnić, wytłumaczyć [co] (2) : Sermonem discutere, Rzecz rozłożyć. Mącz 339a.*

Szereg: »wyłożyć i rozłożyć« (1): Ut hanc rem vobis examussim disputem, Abych wam tę rzecz z gruntu wyłożył y rozłożył. Mącz 333b.

6. *Popsuć, zniszczyć [co] (1) : Apparatum belli discutere, Nągotowanie woyenne rozłożyć/ Popłować. Mącz 339a.*

Synonimy: 1., 2. rozkłaść; 1.a. rozmazać, rozmuskać; 3. rozciągnąć, rozdziernąć, rozpiąć, rozpostrzeć, rozpuścić, rozstawić, rozszerzyć, roztoczyć, rozwinąć.

Formacje współrdzenne cf ŁOŻYĆ.

*Cf **ROZŁOŻENIE, ROZŁOŻONY***